

Іменники з семантикою оцінки у сучасній англійській мові

Загальна орієнтація сучасного мовознавства на дослідження людського чинника, комунікативно-прагматична спрямованість мовознавства, недостатнє дослідження засобів вербалізації категорії оцінки робить актуальним семантичні розвідки. У цьому зв'язку дослідження оцінної лексики є на часі.

Відповідно до визначення О.В. Куніна оцінка – об'єктивно-суб'єктивне чи суб'єктивно-об'єктивне ставлення людини до об'єкта, виражене мовним засобами експліцитно чи імпліцитно [3: 169], що найбільш точно відображає складну сутність оцінки.

Пізнаючи об'єкти реальної дійсності, людина закріплює результати свого пізнання в одиницях мови. При цьому вона фіксує у значеннях слів не тільки об'єктивні характеристики предметів і явищ (понятійні категорії) але і свою суб'єктивну оцінку цих предметів і явищ (аксіологічні категорії). Як слушно зауважує Н.А. Торопова, важливість оцінної функції мови виступає з ще більшою очевидністю, якщо врахувати, що норми можуть фіксуватися, передаватися або змінюватися в реальності тільки в мовних формах [7: 93]. Оцінність лежить в основі самого процесу номінації. Вважаємо за потрібне вслід за Г.І. Приходько підкреслити важливість того, що оцінка прихована в самій мові, оскільки властивості одиниць містять потенційні можливості не тільки називати якесь явище, а й характеризувати його. А одним із способів характеристики і є оцінка [5].

За справедливим твердженням О.М. Шрамма, оцінка як вираження відношення суб'єкта до предмета знаходить найбільш адекватне вираження у сфері прикметників [8: 25].

Зв'язок дескриптивних значень і оцінних конотацій особливо яскраво проявляється саме в системі іменника, семантика якого включає різноманітні поєднання ідентифікуючих і предикатних сем.

Багато іменників є первісно (інгерентно) оцінними, наприклад, *devil, monster, rascal, scoundrel, renegade, cad, crook, double-crosser, prig, moron, stink, crum-bum, treachery, filth* та ін (знак “–”); *angel, beauty, pleasure, genius, joy* та ін (знак “+”). В.І. Жельвис зазначає, що в англійській мові, як в більшості сучасних мов, превалюють оцінні іменники негативного забарвлення [1: 122]. Дану обставину М.С. Ретунська пояснює тим, що негативні сторони буття сприймаються людиною набагато гостріше, ніж позитивні, сприяючі комфорту фактори, які розглядаються як природні, нормальні, а тому і менш емоціогенні [6: 29].

На думку О.С. Кубрякової, специфіка похідних іменників з семантикою оцінки полягає в тому, що вони мають властивість розчленованого уявлення про те, що називається [2: 226].

Кількість іменників з інгерентною оцінкою постійно поповнюється за рахунок словотворення:

- афіксації: *hireling* (презир.) – “найманець”; *cheapo* – (зневажл.) – “дешевина”, “барахло”, *cutie* – “красуня” (амер.), *bunny* – ласк. “зайчик”, “кішечка”, “кицюня” (про дівчину); *hummer* – “хлопець хоч куди”, “молоток”;

- словоскладання: *rod-boy* – “бандит”; *squander-bug* – “марнотрат”; *banana-head* – “тупак”, “бовдур”;

- редуплікації: *actor-schmactor* (зневажл.) – “бездарний актор”; *picture-schmicture* (зневажл.) – “халтурна картина”; *talk-talk* (зневажл.) – “пусті балачки”;

- телескопії: *pojam* (*poet* + *jam*) (зневажл.) – “бездарна поема”; *paytriotism* (*pay* + *patriotism*) (зневажл., ірон.) “показний патріотизм з корисливих міркувань”.

Другу групу оцінних іменників становлять лексичні одиниці, утворені в результаті вторинної номінації, при якій новий об'єкт позначається не безпосередньо за сукупністю своїх ознак, а, як

зауважує М.С. Лебедєва, “непрямим шляхом, через призму опорного, базового значення мовної форми” [4: 4].

В результаті вторинної номінації між вихідним і виниклим оцінними словами встановлюються різні об’єми твірного і похідного значень:

1. Відносини перетину. У цьому випадку семантичні об’єми обох найменувань включають одну і ту ж ознакову сему, наприклад: *echo* 1. “відлуння” → 2. (зневажл.) – “імітатор”, “епігон”.

2. Відносини послідовності ознаки (метафоричне перенесення): *wart* 1. “бородавка” → 2. (зневажл.) – “прищ” (про людину).

3. Відносини включення, при яких семантичний об’єм одного найменування покриває об’єм співвіднесеного найменування (метонімічне перенесення): *pointy-head* (зневажл.) – “інтелігент”, “очкарик”, “розумник”.

Для оцінних іменників вторинної номінації характерною є позиція предикатива, в якій вони набувають метафоричний оцінний зміст: *He was a terror when he was in drink – cursing and swearing that he'd bash her head in* (A.Christie). *“Jim, this is my wife. She's put up with me for thirty years and she's a prince”* (Th.Wilder).

Подібні іменники можуть також виконувати функції інших членів речення, наприклад, додатка, за умови, що передуюче висловлення містить пряму назву даного об’єкта: *“Home? / ... / Your twenty-room 'cottage' in Connecticut?” “Connecticut? Oh, my darling boy, I sold that horror last year / ... /”* (K.Michaels).

У функції підмета аксіологічні іменники вторинної номінації, в яких переважають предикатні семи, як правило, не вживаються: * *The terror was drunk*. * *The prince's put up with me thirty years*. * *The horror was sold last year*.

Оцінні висловлення іноді утворюють складні комплекси, що включають як прямі позначення, так і метафоричні: *“The death of a hero! What mockery, what bloody cant! What sickening, putrid cant! George's death is a symbol to me of the whole sickening bloody waste of it, the damnable stupid waste and torture of it”* (R.Aldington).

Весь цей текст містить негативну оцінку, яка реалізується як в інгерентно оціночних іменниках (*death, mockery, cant* (в значенні “лицемірство”, “святенництво”) *waste, torture*), так і в метафоричних атрибутах зі знаком “–” (*bloody, sickening, putrid, stupid*).

Слід зазначити, що оцінні іменники внаслідок різноманітності своїх синтаксичних функцій не утворюють якогось функціонально-семантичного класу, відрізняючись цим від оцінних прикметників.

Таким чином, своєрідність категорії оцінки, що об’єднує суб’єктивну та об’єктивну характеристику навколишнього світу, а значить виражає ставлення мовця як до реальної дійсності, так і до себе самого, потребує створення ґрунтовної класифікації оцінної лексики. Багатогранність оцінки дозволяє аналізувати її лінгвістичну природу в когнітивному, лексичному, стилістичному та дискурсивно-прагматичному напрямках. Потребує певного упорядкування презентація аксіологічної лексики та система супроводжуючих позначок у словниках різних типів. Заслугує детального аналізу національно-культурна і соціолінгвістична специфіка аксіологічних номінацій, а також зміна оцінних стереотипів у сучасних англомовних соціумах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Жельвис В.И. Эмотивный аспект речи: Психологическая интерпретация речевого воздействия / В.И. Жельвис. – Ярославль: Изд-во ЯрГУ, 1990. – 150 с.
2. Кубрякова Е.С. Теория номинации и словообразования / Е.С. Кубрякова // Языковая номинация. Виды наименований. – М.: Наука, 1977. – С. 222–303.
3. Кунин А.В. Механизм окказиональной фразеологической номинации и проблема оценки / А.В. Кунин // Сборник научных трудов МГПИИЯ. – М.: МГПИИЯ, – 1980. – Вып. 168. – С. 158 – 185.
4. Лебедева М.С. Образные аспекты семантики имени существительного в современном английском языке: автореф. дисс. на получение науч. степени канд. филол. наук / М.С. Лебедева. – М., 1981. – 20 с.

5. Приходько Г.І. Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові / Г.І. Приходько. – Запоріжжя: ЗДУ, 2001. – 362 с.

6. Ретунская М.С. Английская аксиологическая лексика / М.С. Ретунская – Н.Новгород: Изд-во ННГУ, 1996. – 272 с.

7. Торопова Н.А. Два аспекта прагматических функций языковых единиц / Н.А. Торопова // Вестник ХГУ. – Харьков, 1985. – Вып. 274. – С. 92–96.

8. Шрамм А. Н. Аспекты семасиологического исследования качественных прилагательных (на материале современного русского языка): Автореф. дисс. на получение науч. степени докт. филол. наук / А.Н. Шрамм – Л., 1980. – 40 с.